

Bir Kent Planlamak: Siyasi İktidarın Yüzleri Olarak Peyzaj

Rumeysa ÇAVUŞ*

Özet

Modern siyaset biçiminin ayırt edici tarafının tahakkümcü olmayıp, özellikle beden üzerinden işleyen bir düzenlemeler toplamına dayalı “iktidar ilişkileri” olduğu Michel Foucault’dan beri aşına olduğumuz bir bakış açısıdır. Siyasi erkin kent düzenlemesinde, ekseriyetle parklar ve bahçeleri düzenlerken, insan bedeni ve dolayısıyla yaşamını düzenlediğini ifade edebiliriz. İktidar ilişkileri dediğimizde tahakkümü bilhassa kastetmiyoruzdur ki bu da ilişkinin öbür tarafını, yani modern kentli özneleri de okumayı gerektirir. İşte tam da bu noktada Michel de Certeau’nun ‘strateji’ ve ‘taktik’ kavramları işe dahil oluyor. Bu toplamdaki hareketle, bu makale, siyasi erkin, bedeni kent içindeki düzenleme ‘strateji’sine, insanlar tarafından tek tek ‘taktik’ler geliştirildiğini iddia etmektedir. Söz konusu iddia, Başakşehir Sular Vadisi örneğinde insanların düzenlenmiş ‘doğa’da kendi açılarından bir karşı-düzenleme gayreti içinde oldukları göz önüne alınarak, bu örnek durum içerisinde açıklanacaktır

Anahtar Kelimeler: İktidar, iktidar ilişkileri, kentin düzenlenmesi, peyzaj, strateji, taktik.

Planning a City: Landscape as the Visage of Political Power

Abstract

That the distinctive aspect of modern politics is not domination, but “power relations” which are based on the sum of regulations which operates especially over the body is a familiar idea since Michel Foucault. In the course of regulation of the city, notably the parks and gardens, it can be asserted that the political power regulates the body and life. We do not mean the dominance deliberately by power relations, which presupposes another reading from the people’s side. Right at this point the concepts “strategy” and “tactics” by Michel de Certeau get into the play. From this point on, this article maintains that the people are developing tactics against the regulation strategy of the political power. This argument is to be delineated in this article in the example of Başakşehir Sular Vadisi where the people are engaged in a tactic which might be called counter-regulation.

Key Words: Power, power relations, regulation of the city, landscape, strategy, tactics

Kent meydanları tarih boyunca önemli işlevlere sahip açık alanlar olmuşlardır. Meydanlar, kentlerin kimlik ve aidiyetlerinin temsilinin sağlanması noktasında kısmen başarılıdırlar. Genellikle meydanlar belirli mesajın taşıyıcısıdır. Bu açıdan muhataplarına vazifeli bir aktarım yapmaktadırlar. Bu sebeple tasarımlarında belirli bir temaya ihtiyaç duyarlar. Bu özellikleri bakımından meydanlar, modern devletin kentte üretmeye çalıştığı vatandaş tipine, kimlik yüklemesinin yapıldığı ideal merkezler olarak tercih edilmeye çalışılmaktadır. Kent meydanları; sosyal, kültürel, siyasal ve ticari amaçlar için kullanılan açık alanlardır. Kent meydanları,

* MSGSÜ, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Yüksek Lisans Programı, rumeysacavus@gmail.com

kullanım şeklinin ve amacının belirlenmesi ayrıca geçmiş, şimdi ya da geleceğe dair sembolik anlam alanları barındırır. Ayrıca kurguladığı bedensel pratikler sayesinde kimlik ve aidiyet yüklemesi de yapmaktadır. Bu özelliği sebebiyle de diğer bir açıdan modern devlet tarafından, vatandaş üretimine katkı sağlayan bir aygıt olarak kullanılmaktadır.

Modern devletin 'strateji'sine uygun bir şekilde düzenlenen, sosyal, kültürel aktiviteler, kutlamalar veya anma törenleri de yine bu meydanlarda yapılmaktadır. Kentin başat öğeleri arasında olan meydanlar, sosyal karşılaşmalara da ev sahipliği yapmaktadır. Meydanlarda kullanılan saat kuleleri, ulaşım araçları ve geçmiş aidiyetlere yönelik sembolik anlamlar kentin dokusuna yönelik ip uçları verirken, mekanı düzenleyenci hakkında da fikirler sunmaktadır. Modern devletin yükselişe geçtiği dönemlerde, meydanların aktif bir şekilde kullanıldığını biliyoruz. Bu dönemde modern devlet, kurguladığı vatandaşın kimliğini meydanlarda kurgulamayı amaçlamaktaydı. Meydanlarda yapılan benzer kutlamalar, yine benzer kimliklerin üretilmesi için kullanılmaktaydı. Devletlerin kahramanlık öyküleri, köklere dair atıflar da yine aynı mekanlarda anılmakta ve yeniden üretilmektedir.

Modern devlet 'strateji'sine uygun olarak dizayn edilen kurmaca alanlar olarak meydanlar, peyzaj düzenlemelerinin örneği niteliğindedir. Bu düzenlemeler, kentin kurgusunu vatandaş üretimi için ideal bir üs olarak belirlemiştir. Kurgulanan bu kent vatandaş üreten bir fabrika niteliğindedir. Türkiye özelinde de durum bu şekildedir. Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra yatırımlar yoğun olarak kent merkezlerine yapılmaya başladı. Bu yatırımlarla sanayi ön plana çıkarken tarım alanları geri plana itildi. Kentte yaşam siyasi iktidarın mekanizmaları tarafından özendirilerek idealize edildi.

Türkiye'de sanayileşme süreci ve kentte yaşamın mecbur edilişi ile beraber, nüfus kırsal kesimden kentlere doğru kaydı. Bu hareketlilik, kent merkezlerine yapılan göçün motivasyonunu sağlamış oldu. Yoğun göçün yaşandığı kentlerden biri de İstanbul'dur. Göç ile nüfus artışı zamanla kentin merkezinin silüetinde mimari olarak sıkışma meydana getirdi. Bu sıkışma ile beraber, farklı yaşam pratikleri de ortak merkezlerde buluştu. Hatta farklı yaşam pratikleri bazı bölgelerde iç içe geçmiş oldu. Kent merkezi göç ile beraber var olanın dışında bir mimari ve farklı alışkanlıkların karşılaşma alanı haline gelmekteydi.

Hali hazırda devam eden kentin bu başkalaşımı modern devlet tarafından iki şekilde kullanılmaktadır. Kentin koordinasyonunu ve göç akışını pompalayan siyasi iktidar mekanizması, başlangıçta süreci ucuz emek ve kentte ideal vatandaşın üretimi açısından destekledi. Ucuz emek getirisini sürecin tamamında sağlayan iktidar, yücelttiği kent merkezinde ideal vatandaşın üretimi hususunda pek de başarılı olamamıştır. Öncelerde modern ayin mekânları olarak meydanlarıyla, kutsallaştırdığı kent merkezini, şimdilerde mimari ve kültürel sıkışma, buluşma ve karşılaşma durumlarını, güvenlik sorunu, risk gibi olumsuz örnek ve sorun olarak tanımlamıştır. Tanımda kullanılan bu argümanlar, kentin çeperinde yeni yaşam alanlarının oluşması dolayısıyla, ideal vatandaş üretiminin sürecini dönüştürürken aynı zamanda ekonomik anlamda emlak piyasasına da yeni bir soluk getirmiştir.

Şimdilerde meydanların da içinde bulunduğu kent merkezini niteleyen olumsuz sıfatlar, aynı zamanda çeperdeki adacıkların pazarlanmasındaki dilin iskeletini kurgulamıştır. Yoğunlukla merkezin dışında kalan, kimi zaman dokunulabilir kimi zaman dokunulamaz ama varlığı hissedilebilir duvarlar ardından potansiyel sakinlerine 'doğa' ile iç içe, steril ve hijyenik bir 'yaşam' vaat etmektedir. Vaat edilen bu yaşam ise belirli peyzaj düzenlemelerini gerekli kılmaktadır. Bu gereklilikten de modern devlet 'strateji'sinin ekonomik ve vatandaş üretimine dair fikrinin evrimi fark edilmektedir. 'strateji'deki bu kayma; önceleri vatandaşın üretimi ve kimliğin yüklenmesi peyzaj düzenlemeleri olarak meydan ve aktiviteler yoluyla yapılırken şimdilerde buna ek olarak kentin çeperinde inşa edilen yaşam adacıklarındaki minyatür meydanlar aracılığıyla aidiyetlerin yüklemesi yapılmaktadır.

Bu çalışmanın da odaklandığı uzam olarak Sular Vadisi ve Başakşehir Belediyesine ait meydan özelliği taşıyan mekanlar modern devletin meydan aygıtına yüklediği anlamın evrilmiş bir biçimi olarak kabul edilebilir. Kısaca meydan ve peyzaj düzenlemeleri arasındaki benzerliği göstermesi bakımında birkaç örnek vermek yerinde olacaktır. Başakşehir Belediyesi sınırları içerisinde ekonomik açıdan sivrilen bölgeler Başakşehir ve Bahçeşehir'dir. Başakşehir'de Sular Vadisi ve Bahçeşehir Gölet'te Ramazan etkinlikleri düzenlenmektedir. Sular Vadisi ve Gölet Belediye tarafından düzenlenen etkinliklere ev sahipliği yaparken aynı zamanda bir aygıt olarak modern devletin meydanlara yüklediği misyonu yüklenmektedir. Etkinlikler aynı belediye tarafından düzenlenmektedir. Fakat aralarında kısmi farklılıklar vardır.

Bahçeşehir Gölet (İstanbul Belediyesi, 2013a)

Konser başlığı altında hazırlanan etkinlikte Başakşehir'de halk dinine mensup ve Türklüğe önem veren sanatçılar ön plandayken Bahçeşehir'e geniş kitleler tarafından yıllarca bilinen ve tercih edilen şarkıcılar davet edilmektedir. Etkinliklerde sakinlerin tercihlerine yönelik seçimler yapılır. İki mekanın da ortaklığı aynı siyasi iktidar tarafından düzenlenen aktivitelerin yapılmasıdır. Aynı mekanlarda yapılan ve belirli paralellikler taşıyan etkinlikler ortak siyasi iktidar tarafından tasarlanırken, iktidar kendi gücünü ve meşruiyetini her iki mekanda sağlamlaştırmaktadır. Bu bakımdan modern devletin peyzaj düzenlemesi olarak meydanlarda yapılan ortak zamanlardaki kutlamalar, anma törenleriyle şimdilerin kent yönetimi farklı frekanslarda da olsa belirgin paralellikler göstermektedir.

Böylece kent içi yeni kentlerde tasarlanan minyatür meydanlar yine siyasi iktidar tarafından belirlenen vatandaşın üretimine katkı sağlamaktadır. Peyzaj düzenlemelerinin meydanlar ardından temalı alanlarda kullanılması birbirinden ayrı bir pratik değildir. Yine vatandaş ya da kentli üretimi esas alınırken aynı zamanda ekonomik olarak da peyzaj sayesinde katkı sağlanmış olmaktadır. Bu çalışmada; meydanlar yerine kent çeperinde inşa edilen yeni yaşam alanlarının peyzaj düzenlemelerinin, gündelik hayat pratiklerine yönelik etkileri, mekanın yeniden tasarımı ve tasarımlar arasındaki soyut gerilim incelenecektir. Bu etkiler sakinler ve peyzaj alanının karşılıklı etkileşiminden hareketle bire bir mülakatların yardımıyla özelde Başakşehir Sular Vadisi üzerinedir.

Önceleri yeri geldiğinde ölümün kutsandığı mekanlar olan meydanlar aracılığıyla modern devlet tarafından oluşturulmak istenen vatandaş tipi, şimdilerde yaşama çağrı olan peyzaj, temsili mekânlar ile üretilmek istenmektedir. Böylece belirli bir formu kuran tasarımcı, oluşturduğu peyzaj düzenlemeleri yani 'temsili mekânları' ile mekanı sahip olduğu 'strateji'nin pratik edilebilmesi için bir 'üs' olarak kullanır. Oluşturulan peyzaj alanları yani üs sayesinde sakinlere belirli değerler iletmeye çalışılır. Ek olarak sitelerde bulunan peyzaj düzenlemeleri yaşama müdahale çabaları ile kısmen 'biyo-iktidar' olarak kabul edilebilir. Bu haliyle sitelerin temalarının oluşturulması ideal vatandaş üretimi ideolojisi ile paraleldir. Şimdi kısaca kentin çeperinde yükselen Başakşehir ve site içi peyzaj düzenlemesi olarak Sular Vadisi'nin inşa süreci aktarılacaktır. Sonrasında hem çalışmada kullanılan kavramlardan hem de Sular Vadisinin özelliklerinden bahsedilecektir.

Başakşehir Belediye Amblemi (İstanbul Belediyesi, 2013b)

kültürel faaliyetlerin merkezi olmuştur. Sular Vadisi Başakşehir'deki emlak piyasasında önemli bir işlev görmektedir. Dairelerin kiralanması yada satılması sürecinde, tanıtımlarında “Vadi manzaralı” oluşu vurgulanmaktadır. Dairelerin fiyatları vadi manzarasına yakın olmasıyla değişkenlik göstermektedir.

2010 yılından bu yana hizmet veren Sular Vadisi içerisinde kafeteryalar, çocuklar için oyun-eğlence alanları, amfi tiyatro, özel günlerin düzenlenebileceği salonlar mevcuttur. Belirli ritüellerin ve kutlamaların yapılmasının yanı sıra bu alan sağlıklı yaşam adına sakinlerinin spor ve yürüyüş için kullandıkları da bir alandır. Kimi zaman vadi üzerinde belediye desteği ile pilates dersleri de verilmektedir. Bu alan Başakşehir belediyesinin etkinlikler düzenlediği bir merkez olmasının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının da etkinlikleri için işlevsel ve aktif bir merkezdir.

4. ve 5. Etap arasında kalan coğrafi olarak da bir vadi olan Sular Vadisi sitenin merkezi konumundadır. Bu merkez her ne kadar hakim ‘strateji’ tarafından tasarlanmış olsa da kısmen sakinlerin yeniden tasarımına ev sahipliği yaparak sakinlerin mekanı yeniden şekillendirmelerine atif yapmayı zorunlu kılmaktadır. Ara mekanlar olarak nitelendirdiğim kafeteryalarda Sular Vadisine yakın bir konumdadır. Bu kafeteryalar sakinlerin iradesiyle oluşturulması bakımından farklı yapılarıdır. Vadiye yakın olan kafeteryalar sitenin inşası sürecinde kafeterya olmaları hesaplanan mekanlar değildir. İhtiyaca binaen sakinler tarafından oluşturulmuştur. Bu kafeteryalar konut olarak kullanılması planlanan villalardır. Sakinlerin mekanı kendilerine özgü bir şekilde yeniden tasarlamalarının bir örneği niteliğindedir. Site içerisinde Sular Vadisine yakın bir konumda bulunan kadın kafeteryaları sürece uyumlu bir deneyimin örneğini taşır. Site içinde yaşayan bireyler yapıyı kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirmişlerdir. Ara mekan olarak nitelendirdiğim kafeteryalar mekan içi yeni mekanların örneğidir. Bu girişimin de kadınlar tarafından başarılı bir şekilde kurulması, devam etmesi farklı bir dayanışma örneğidir.

Vadiye geçişlerin kolayca yapılabildiği kafeteryalar. Bloklar arasında villa tipi yapı, Shesha Cafe

İstanbul Başakşehir konutları amblemindeki başaksembolünden de anlaşılacağı gibi ilk olarak 1995’li yıllarda Refah Partisi döneminde inşasına başlanan yarı ve tam kapalı-kapılı bir sitedir. 4. Etap görünür görünmez sınırlar ile çevrilirken 5. Etap somutlaşmış duvarlar ve kapılardan oluşmaktadır. Toki (Toplu Konut İdaresi) sonrasında Kiptaş (İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş) tarafından imarına devam edilmiştir. Başakşehir, yapımından itibaren belirli sosyal kültürel aktivite alanlarıyla sakinlerinin gündelik hayatlarının düzenlenmesi noktasında etkin rol oynamaktadır. 4. ve 5. Etları arasındaki vadi projesi, peyzaj düzenlemesi yapılarak,

Kadın kafeteryaları, gündelik yaşamında kadının tüm ihtiyacına cevap vermektedir. Kadın kafeteryaları içinde kuaför hizmeti, takı tasarımı, ikram bölümü vardır. Ayrıca evlere yemek ve ikram servisinin yanı sıra kadınların özel davetleri de bu kafeteryalarda yapılmaktadır.

Bir peyzaj düzenlemesi olan Sular Vadisine yakın olması ve sakinlerin yaşam alanını yeniden tasarlamalarının bir örneği olarak 2003 yılında açılan bir kadın kafeteryası sahibi Güzin T.’nin hikâyesini inceleyelim.

Sular Vadisine sınır olan villa tipi konutların, ara mekanlar olarak kafeteryalara bireyler tarafından dönüştürülmesi. Resimde görünen villalar hem konut hem kafeterya olarak kullanılmaktadır.

“Burası, Başakşehir’li hanımlara uygun, kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortam. dokuz yıldır hizmet veriyorum, burası benim ikinci evim gibi burada da bir ailemiz oldu. Sürekli gelen arkadaşlarımız var. Beraber ağlıyoruz, gülüyoruz, stres atıyoruz burada. Akşamları da açgız, güzel dostluklar edindiğimiz bir kadın mekânı. Yardımlaşma Başakşehir genelinde yaygın olduğu gibi buradaki kadınlar için de çok önemli. Dayanışma çok yüksek, buraya gelince pozitif enerji ve bir güzellik sarıyor insanın içini. Biri, birinin eksikliğini mutlaka tamamlıyor. Kimin, Anadolu’nun neresinden olduğu hiç önemli değil. Eğitiminiz de önemli değil. Bir dini cemaatten olsanız bile önemli değil hepimiz aynı şeylere iman ediyoruz. Bu kafeteryaya girebilmek için yalnızca kadın olmanız yeterli. Bazı geceler hep beraber eğleniyoruz burada özel davetler oluyor. Kadınların tüm ihtiyaçlarına bu mekânda cevap verebiliyoruz. Bu da beni günden güne mutlu ediyor. Dokuz yıl, kolay değil tabi.”¹

Sular Vadisine yakın alanların yeniden tasarımı üzerine verdiğim bu örnek, mekan üzerinde sakinlerin kısmi bir iktidarını sembolize eder. Fakat sitenin mimari tasarımı üzerinde sakinlerin tasavvuru ve yeniden tasarımı söz konusu değildir. Sosyal ilişkilere, yaşamın kendisine, boş zaman algısına dair fikirler ister istemez mimari alanların uygun gördüğü ‘strateji’de şekillenmektedir. Bu iki bakış vasıtasıyla düşünüldüğünde; kalın ve sert bir şekilde hakim ‘strateji’nin rolünün sabit olduğunu söyleyemeyizken sakinlerin de kendi isteklerine göre mekânı her anlamda yeniden şekillendirdiğini söylemek yanlış olur. Zira hakim ‘strateji’ tarafından peyzaj alanı olan Sular Vadisi üzerinde tasarlanan alanlar ve isimleri belirli bir aidiyet ve kimlik yüklemesi yaparken, aynı zamanda sınırları belirli olan site ve peyzaj alanında nasıl yaşanacağına dair yazısız alışkanlıklara dayalı detaylar barındırmaktadır.

Başakşehir Belediyesinin resmi internet sitesinde Sular Vadisi tanıtımı yapılırken kullanılan argümanlar; kent merkezine dair özellikleri barındırırken seçilen isimler ve tanıtımda kullanılan dil, belirli aidiyet ve gündelik hayat pratikleri yüklemesi yapmaktadır. Böylece Peyzaj düzenlemesi vasıtasıyla, bir Başakşehir sakininin alışkanlıkları, ikna olduğu tercihlerinden hareketle ideal bir sakin prototipine gönderme yapılmaktadır. Arkeolojisini yaptığımız bu mekanizma; Türkiye tarihinde modern devletin, makbul vatandaş üretiminde kullandığı metotlarla da paralellik göstermektedir.

¹ Kafeterya sahibi Güzin T.

Vadinin kuzey bölgesinden bir görüntü. Bu görüntüde havuza yakın konumdaki açık alan olan kafeterya dikkat çekmektedir.

“Başakşehir’in Alâmet-i Fârikası

Sular Vadisi yaklaşık 20 bin 600 metrekareyi bulan yürüyüş yolları, 45 bin 723 metrekarelik bir alanı kaplayan yeşil alanları ve çim sahalarıyla şehrin ortasında tabiatın içinde bir alan. Yeşillikler içindeki Kamelyalı kafeteryası, sedirli oturma alanlarıyla Revan Köşkü, eski çağlardan günümüze kadar gelen 1.200 kişi kapasiteli Amfi Tiyatrosu, 1.000 kişi kapasiteli havuz başı düğün, toplantı ve etkinliklerinize ev sahipliği yapacağımız kafe ile göz dolduruyor. Sular Vadisi, Başakşehirililere

gezme, eğlenme, dinlenme mekanı olarak İstanbul’da farklı ve ayrıcalıklı bir alternatif sunuyor.”

(Başakşehir Belediyesi, 2013c)

Tanıtmada kullanılan her bir sıfat yada özel alanlara verilen isimler tartışılacaktır. Ancak öncelikle bir fikir vermesi ve adım olması açısından, peyzaj düzenlemesi olarak Sular Vadisini bir siyasi iktidarın alanı olarak değerlendirelim.

İktidar Alanı Olarak Sular Vadisi

İktidar tahakkümden farklı olarak karşılıklı bir etkileşim, ilişkinin adıdır. İktidar özgürlük üzerinden yürüyen, devam eden bir yapıya sahiptir. Öyle ki siyasi iktidar yalnızca özgür özneler üzerinde ve yalnızca özgür oldukları sürece işleyebilir. (Foucault, 2005, s.21) İktidar tek taraflı değil, görünür görünmez bir alan üzerinde yaşanan etkileşim olarak gerçekleşir. Bir güç ilişkisi olması dolayısıyla iktidar, kendiliğinden var olan sahip olunabilen ve uygulanmayı bekleyen değildir. Özerk, kendi başına baskın bir güç de değildir. İktidarın bizzat kendisi, ilişki ve eylemin kendisi konumundadır. Foucault’a göre bir ilişkinin iktidar ilişkisi olabilmesi için her iki tarafında sonuna kadar eylemde bulunabilecek durumda olması ve bu ilişkide bir tepki ve cevap alanının var olması gerekir. (Foucault, 2005, s.20)

“...bireyi temel bir çekirdek, ilkel bir atom, iktidarın etki alanına aldığı ya da cezalandırdığı çoğul ve atıl bir şey olarak; iktidarı da bireyleri böylece bastıran ya da parçalayan bir şey olarak düşünmemek gerekir. Aslında bir beden, hareketlerin, söylemlerin, arzuların bireyler olarak tanımlanması ve kurulması tam olarak iktidarın birincil etkilerinden biridir.” (Foucault, 2000, s.107)

Güç, Klasik çağdan bu yana hukuk ve söylem düzleminde kendini baskın ve otorite olarak gösterirken, yeni iktidar modelinde üretken, yaşamı destekleyen, yaşamın sağladığını sınırlamaya değil arttırmaya yönelik pozitif bir biçim almıştır. İktidarın bu yeni biçimine Foucault biyo-iktidar demektedir. (Keskin, 1997, ss. 30-44) Kentlerde iktidar ilişkisinin yansıması da güç mekanizmasının kent merkezini; kaos, suç, kirlilik, beden, statünün güvenliğini tehdit eden olarak göstermesi ve çeperde konuşlanan, belirli temaları peyzaj düzenlemeleri olan “yaşam” alanlarına bireylerin yönlendirmesi şeklinde kendini gösterebilir. Kent merkezinden ayrıştırılan, koparılan “yaşam” alanları, bireylerin bedenlerinin, beğeni ve tercihlerinin de üretildiği müşahhas adacıklardır. Bu üretimler bireyler üzerinde tasarruf hakkına dayanmamaktadır. Bunun yerine, sınırları belirli olan ayrı alanlarda, düzenlediği peyzaj mekanlarında bireyler üzerinde sürekli gözetlendikleri hissi uyandırır ve hayatlarını düzenleyen bir mekanizma görevini üstlenir.

İktidar, boyun eğdirdiği güçlere karşı daha farklı bir politika gütmektedir. Tasarruf hakkı, bu iktidar ilişkisinin merkezi olmaktan çıkmıştır. Tasarruf hakkını elinde tutan yegâne güç konumundan koparak, boyun eğdirdiği eylem kümesine karşı güçlendirme, denetleme, gözetleme, çoğaltma ve düzenleme işlevlerine sahip olan parçalar içinde bir parça haline

dönüştürmüştür. Ölüm hakkı o andan itibaren, yaşamı yöneten bir iktidarın gerektirdiklerine doğru kaymaya ya da en azından bunlara dayanmaya ve bunların taleplerine uymaya yönelecektir. (Foucault, 1993, ss.140-149) Buradan da anlaşılacağı düzenleme olarak kendine yaşamın kendisini seçen iktidarın, o yaşamı düzenleyici ve denetleyici bir takım mekanizmalara ihtiyacı vardır. Bu düzenleme modern denetlemeyi oluşturan normlar sayesinde yapılır. Biyo-iktidar, normalizasyon toplumu oluşturur ve toplumu oluşturan bireyleri normlara uymaya örtük bir şekilde, bireylerin rızası ile “zorlar”. (Foucault, 2005, s.18)

Öncesinde ölüm üzerinden, sonrasında yaşam ile ilgili tasarruf yapan yeni iktidar ilişkilerinin kurguladığı siyasi iktidar alanları vardır. Bu alanlar kimi zaman görünmez alanlar üretse de her ikisinin de ortak özelliği eylem kümeleri arasında geçen iktidar ilişkisini bir mekan üzerinden oluşturmaktır. Bu özelde mekan, iktidar ilişkilerinin kurgulanmasını sağlayacak mimari özellikleri içinde barındıran bir siyasi iktidar alanıdır. İktidar alanı olarak kurumları inceleyen Foucault hastahaneler, tımarhaneler, hapishanelerin mimari yapısı üzerine odaklanmış ve onları birer dispoitif olarak nitendirmiştir. Dispoitifler olarak mimari yapılar, bilgi ve iktidarla arasındaki söylemsel veya söylemsel olmayan biçimler olarak kendini gösterir. (Foucault, 2000, ss. 115-122) Dispoitifler; deneyimler, deneyimleri kuran hakikat oyunları, bu hakikatlerin oluşturduğu kimlik, kimliğin dayattığı sınırlar iktidar ilişkilerinin elindedir.

Modern dönemde yaşamın kendisine müdahalede bulunan eylem kümesi ile failer (agency) arasında geçen iktidar ilişkilerinin izlerini yaşam alanlarında, gündelik hayat pratiklerinde görmek mümkündür. Yaşamın kendisini normalleştirmeye, idealize etmeye yönelik çalışan eylem kümesi, failer için düzenlenmiş belirli normalizasyon mekanizmaları (dispoitifler) geliştirirler. Bunlar kimi zaman kurumlar, gündelik hayattaki deneyimler, kutlamalar, sembolik anlamlar, işlevselliği açısından özel bir mekanın kendisi olabilir. Bu bakımdan peyzaj düzenlemesi olan Sular Vadisini, sahip olduğu özellikleri yaşamı regüle etme çabaları ve belirli kimlik yüklemeleri ile bir dispoitif olarak düşünebiliriz.

İşlevselliği açısından özel bir mekan olarak Başakşehir sınırları içerisindeki Sular Vadisi tecrübesi bu şekilde değerlendirilebilir. Gündelik hayat pratikleri içerisinde direk olarak gündelik yaşamın kendisine yönelik, doğrudan bir tecrübe ve deneyimler dizini sunmaktadır. Bu dizinlerle beraber Sular Vadisi failerin “boş zaman” algılarını kurgulayan ve aynı zamanda kurgulanan bu boş zamanlarının nasıl kullanılabileceğini düzenleyen, belirli bir disipline sokmaya çalışan eylem kümesi toplamıdır. Böylece siyasi iktidar alanı olan Sular Vadisi yoğun kullanım zamanları, kullanım çeşitleri -ki bunlar Sular Vadisi üzerindeki sosyo ekonomik politliğini, yeme-içme, eğlenme, kültürlenme süreçlerinin bütünü oluşturmaktadır- eylem kümesinin failer üzerinde ikna yöntemiyle kullandığı bir normalleştirme politikası olarak kabul görebilir. Burada normalden kasıt, failerin Başakşehir’e özgü kurgulanmış kimliği sular vadisi etkinlikleriyle pratik ederek alımlamaları, benimsemeleri ve bunun üzerinden aidiyet kurmalarına tekabül etmektedir.

Peyzaj düzenlemeleri; yaşamın kendisine, ideal olana, normal olana, olması-yapılması gerekene işaret edebilir. Böylece karşı eylem kümesindeki failer rıza göstererek kendileri için en doğru seçeneği işaretlediklerini düşünmüş olurlar. İktidar alanı üzerindeki yaşamı regüle edici güç ile failer kendilerinin boş zamanlarını yada artakalan anları geçirebilecekleri ideal mekanizmaların içerisinde yer almış olurlar.

Bu süreç içerisinde failer isimlerinden de anlaşılacağı gibi edilgen yada belirli bir tahakkümün altında ezilmiş değıllerdir. Yaşamı regüle eden güç ve failer kümelerinin, yaşanan iktidar ilişkilerinde, iki tür yol haritası vardır. Mekan üzerinde değıştirmeye dönüştürmeye kuvveti yeten, yaşamı regüle eden küme mekanın mülkiyetini elinde bulunduran olarak bireyler üzerinde belirli ‘strateji’lerin sahibidir. Bu belirli ‘strateji’ karşısında ise failer mekanın mülkiyetine sahip olamamaktan ileri gelen hesaplı bir eyleme girişirler. (Certeau, 2009, ss. 55) Bu eylem hali, iktidar ilişkilerinin siyasi iktidar alanında yaşandığının kanıtıdır. Failler mekan

üzerinde değişiklikte bulunamalarında hesaplı eylem ile kendine özgü oyunu kurmaya başlar. Bu oyunun kurgulanmasında failer kendilerine özgü ‘taktik’leri kullanırlar. (Certeau, 2009, ss. 53-56) Kullanılan bu yol haritalarında özelde ortak bir kimlik üretimi vardır. ‘strateji’ ile karşılaşan bireyler kendine özgü kimi ‘taktik’ler geliştirerek siyasi iktidarın alanını kendilerine göre kısmen kullanılabilir hale getirirler.

Başlangıçta ara mekanlar olarak belirtilen kadın kafeteryaları, bireylerin bu alanı kendilerine göre kullanılabilir kılmasına örnektir. Ya da belirli dönem aralıkta yapılan kültür sanat etkinlikleri, konserler veya söyleşilerde bireylerin termosları ve halılarıyla birlikte çimenlerde piknik yaparak etkinliğe katılmaları örnek olarak verilebilir. Peyzaj düzenlemesi olarak Sular Vadisi aslında çimenler, oturulacak alanlarla ilgili belirli kurallara sahiptir. Fakat dönemsel olarak bu kurallar çiğnenmektedir. Böylece mekana kısmen de olsa yeniden şekil verilebilir ve kurallar kırılabilir. Peyzaj alanı olarak Sular Vadisi aslında böyle bir durumda, tepki alanının kendisi olmaktadır. Failer, peyzaj alanına özgü ‘taktik’ler geliştirerek alanı yeniden düzenlerler, bu düzenlemeler mimarinin yeniden kurgulanmasını içermemektedir. Fakat belirli normların dönüştürülmesi konusunda etkin rol oynarlar. Çimenlerde piknik yapmak, semaver yakmak gibi.

De Certeau’nun bakış açısıyla düşündüğümüzde, eylem ve tepki alanı dolayısıyla iktidarın bu özgürlüğün içinde varolması, ‘strateji’ karşısında hesaplı bir eylem olarak taktiği doğurmuştur. (Certeau, 2009, s. 54) Kurgulanan bu ‘taktik’ler, mekanın, yaşamı regüle eden gücün, kısacası eylem kümelerinin özelliklerini barındırmaktadır. Uygulanan ‘strateji’ ve bireylerin kasıtlı olarak geliştirdiği taktikler bir kimlik haline dönüşür. Belirli sınırlar içerisindeki mekana özgü kimlik bir süreç içerisinde kurgulanır ve bireylere çeşitli pratiklerle aktarılır.

Bireyler ve karşılaştıkları peyzaj düzenlemeleri karşılıklı olarak birbirlerini yeniden inşa ederler. Bu süreç içerisinde bireylerin kısmen dahil olmasıyla karşılıklı bir etkileşim sonucunda hem peyzaj alanının normları bireyler tarafında uygulanabilir olur, hem de bireyler peyzaj alanında çeşitli değişimler gerçekleştirir. Peyzaj alanı olan Sular Vadisi ile etkileşime geçen, karşılaşan bireyler kendileri için belirli taktik zincirlerinden oluşan, alışkanlıkları ve kimliği yeniden inşa eder. Alışkanlıklarını, gündelik hayattaki pratiklerini ve söylemlerinde kullandıkları dilin dönüşümü Sular Vadisi pratiği ile değişmektedir. Birkaç mülakattan da bu kolaylıkla fark edilmektedir.

Vadinin güneyindeki çocuk oyun alanı, arka tarafta görünen konutlar 4. Etap'a aittir.

“Sıcak havalarda burada evde oturulmuyor. Dört duvar sıkılıyorz zaten, komşulara bi telefon termosumuzda çayımızla iniyoruz vadiye. Tertemiz mis gibi bir yer hem güvenli de...”
 “Belirli programlar oluyor katılıyorz, bu çok önemli bence. Etkinlikler ayağınıza geliyor.²
 Kent merkezinde böyle bir şey yok. Olsa bile gidemezsin çantam mı çalındı çocuğa mı bi şey oldu aklın hep başka yerde olur. Burada etkinlik alanları güvenli herkes Başakşehirli çünkü”³

Etkinlikler Bağlamında Sular Vadisini Okumak

Sular Vadisi belirli zaman aralıklarıyla özellikle yaz aylarında sakinlerine hizmet veren kültür sanat merkezi konumundadır. Dolayısıyla nitelendirdikleri gibi kültürel faaliyetler sebebiyle yaz ayları daha hareketlidir. Bu yaz programlarının açılışı belediye başkanı Mevlüt Uysal tarafından yapılmıştır. Açılış konuşmasında Sular Vadisinin bir kültür sanat merkezi olacağı vurgusu geniş yer tutmuştur. Böylece konserler, söyleşiler, etkinlikler her yaştan bireyin beğenisine ‘sunulmuştur’. Sınırlar ile çevrilmiş çeperde konumlanan bu adacıkta ise bireyler kendilerine gelenin hizmet olduğunu düşünmektedir. Sular Vadisi üzerinden Başakşehir konutları ise tanıtımını yenilemektedir.

Sular Vadisi, merkez iddiası taşıması ve birçok aktivitenin yapılabildiği, boş vakitlerin geçirilebileceği alandır. Sürekli bir hareketin sahibidir. Bireylere yeni alışkanlıkların yüklemesini yaparken aynı zamanda bireyler tarafından şekillenmektedir. Bunun bir örneğini Vadinin peyzajının düzenini korumakla yükümlü bir güvenlik görevlisiyle yaptığımız mülakattan değerlendirebiliriz.

“Yaz aylarında gün içinde çimenden kaldırdığım adam sayısını sayamıyorum. Bir de bankları taşıyorlar. Mesela hanımlar çay partisine gelmişler civardaki bütün bankları taşıyorlar oturdukları yere. Halbuki kafeler de var ama seviyorlar açıkta oturmayı demek. Geçenlerde kuzusunu otlatan bile gördüm buralarda. Olacak iş değil ama oluyor işte. Gördüğünü uyarırsın ama yine de onlar yaşıyor burada ben ne diyebilirim ki.”

Mavi kubbesi olan mekan, kutlamaların yapılacağı ve davetlerin verilebileceği bir alan olarak imar edilmiştir. Kırmızı ve gri olarak düzenlenen alanlar sırasıyla yürüyüş yolu ve bisiklet yolu olarak tanzim edilmiştir. Bununla beraber düzenlemesi yapılan yeşil alanda kullanılan ağaçların üzerine latince isimleri ve menşeleri yazılmıştır.

² Ashı G. Başakşehir sakini.

³ Havva T. Başakşehir sakini

Peyzajın korunmasından sorumlu güvenlik görevlisi aslında pratikte yapıyı failerin anlık da olsa nasıl şekillendirdiğinin ipuçlarını dile getirmektedir. İnsanlar arasındaki belirli ilişkileri tahayyül ederek belirli aralıklarla konulmuş banklar yerlerinden edilerek aynı merkeze toplanmaktadır. Vadi üzerindeki düşünülen sosyal ilişki pratikleri böylece bir anda değişmektedir. Vadi üzerindeki kafeteryalar yerine çeşitli zahmetlerle bankların taşınması da ilgi çekici diğer bir nokta. Bununla beraber peyzaj alanındaki çimenlerin kuzunun beslenmesi için değerlendirmesi, yapının kullanım alanının failer tarafından nasıl yorumlanabildiğine diğer bir örnektir. Peyzajın güvenliğini sağlayan görevli açısından durum bu şekildeyken denetlenen sakin Osman K. açısından bu serüvenin mülakatını değerlendirelim.

“Çimeni yapmışlar gel otur diyor, koştuk oturduk... Aslında böyle çimenlerde oturmak, semaver yakmak yasak önceden güvenlik uyarıyordu. Ama şimdi kutlamalar, etkinlikler kalabalık olduk. Baksana çimenler insan dolu hangi birini uyarsın. Artık onlar da pes ettiler demek ki. Keyif bizde.”

Peyzajın müdafaasını sağlayan ve peyzajın anlık, kısmi de olsa dönüşümüne sebep olan iki tarafın iktidar ilişkisine şahit oluyoruz. Tasarımında en azından çimenlerle olan ‘strateji’den anlık zaman dilimlerinde galip çıkan ‘taktik’lerin sahibi failer, bu açıdan nispeten de olsa Vadiyi değiştirmektedir. Fakat yine de peyzajın yaratılması için gerekli motivasyonun, kent merkezindeki “kaos”tan alındığını unutmamak gerekir. ‘strateji’, peyzaj düzenlemeleri ile site içindeki gözetim ve denetimi arttırmıştır. Muhataplarına sunduğu aktivitelerle belirli bir kimliği kurgulamaktadır. Bedene, gündelik hayata sosyal ilişkilere dair de belirli kalıplar sunmaktadır.

Henri Lefebvre’ye göre de mekan üç başlık altında karakterize edilebilir. Bunlar; Üretim olarak, praksis olarak ve gündelik yaşam olarak mekanlardır. Üretim olarak mekan fiziki olana evren ve doğaya gönderme yapmaktadır. Praksis olarak düşünsel olana atıf vardır. Gündelik olarak ise toplumsal olanın mekanıdır. Böylece mekanı anlamlandırılma, tasarım ve yaşanma süreçleri iç içe geçmektedir. Bu süreçler ise Lefebvre tarafından üçlü bir değerlendirmeye tabi tutulur. Bunlar mekansal pratik, mekanın temsili ve temsilin mekanıdır. (Lefebvre, 1991, s.38-39) Mekansal pratik, toplumsal ilişkilerin yeniden üretiminin sağlandığı ayrıca aktörlerin bilgi birikim ve hayata karşı konumlanışlarını uygulayabilecekleri ve karşılığını bulabilecekleri pratiğe dair olandır. (Lefebvre, 1991, s. 50) Mekanın temsili ise durum biraz daha farklılaşarak bilgi ve iktidarın esareti altında tasarlanan mekanlar olarak Lefebvre tarafından kabul görmektedir. Bilim insanları, toplum mühendisleri, şehirciler teknokratlar tarafından kent mekanına verilmek istenen bir disiplini anlatmaktadır. Ayrıca mekanın temsili soyut mekan kurgularında sözel ve grafik simgeler dizinini kullanırlar. ‘strateji’nin (iktidar) belirli anlayış ve düşüncesine göre değişken bir formdadır. Temsilin mekanlarıysa belirli bir mekanda hakim olan hal, davranış ve çıkarların kendini ortaya koyma biçimidir. Bu haliyle yaşayan bir mekandır. (Lefebvre, 1991, s.38-39) Rob Shields’ e göre ise temsilin mekanları “mekanın söylemi” diye adlandırılır. Böylece gündelik hayatın kendisi ile tarihten gelen referanslar, ütopyacı unsurlardan beslenmektedir. (Shields,1999, s. 164-168) Lefebvre, mekanın aktörlerce yada iktidarlarca üretiminde dikkat çekmek istediği nokta ideolojinin önemli etkisidir.

Aktörlerin mekan üzerinde kısmen de olsa değişiklikleri belki bir açıdan mekanı üretmeleri yada yeniden üretmeleri olarak görülebilir. Ama mekanın tasarımı kullanılan nesnelere, simgeler zamanın belirli bir parçasına yada belirli parçalardan seçilen simgeler tarafından hakim bir şekilde oluşturulmaktadır. Bu tasarımın içerisinde yer alan bireyler farklı alışkanlıklarını mekana yansıtabilir fakat bu tam anlamıyla mekanı aktörlerin ürettiği anlamına gelmez. Mekana sahip olan ‘strateji’ ve aktörlerin taktikleri mekanı yeniden keşfederek yeniden dizayn edebilir. Bu da De Certeau’nun failerin mekana sahip olamamaları üzerinden ürettikleri taktiklerle mümkün olmaktadır. De Certeau’ya göre taktik zayıfın sanatıdır. Yani hakim ‘strateji’nin mağduru tarafından oluşturulan ve dönüştürme yetkisi bulunandır. Şimdi başlangıçta vadinin tanıtımında geçen bu kalıpların değerlendirmesine geçeceğim. Tanıtımda kullanılan argümanları hatırlayarak hakim ‘strateji’nin atıf yaptığı zamanları ve geçmiş şimdi ve geleceği kristalleştirdiği peyzaj olan Sular Vadisinin referanslarını inceleyeceğim. Bu materyale Başakşehir belediyesinin projelerin tanıtımları bölümünden ulaşılmıştır.

“Başakşehir’in Alâmet-i Fârikası Sular Vadisi yaklaşık 20 bin 600 metrekareyi bulan yürüyüş yolları, 45 bin 723 metrekarelik bir alanı kaplayan yeşil alanları ve çim sahalarıyla şehrin ortasında tabiatın içinde bir alan. Yeşillikler içindeki Kamelyalı kafeteryası, sedirli oturma alanlarıyla Revan Köşkü, eski çağlardan günümüze kadar gelen 1.200 kişi kapasiteli Amfi Tiyatrosu, 1.000 kişi kapasiteli havuz başı düğün, toplantı ve etkinliklerinize ev sahipliği yapacağınız kafe ile göz dolduruyor. Sular Vadisi, Başakşehirirlilere gezme, eğlenme, dinlenme mekanı olarak İstanbul’da farklı ve ayrıcalıklı bir alternatif sunuyor.” (Başakşehir Belediyesi, 2013d)

Tanıtımda kullanılan bilgi öncelikle nicel anlamda metrekare ölçüleridir. Bu ölçülerle Sular Vadisinin genişliğine dikkat çekilmek istenmektedir. Bununla beraber sınırları belirginleştirme işlevi de görmektedir. Bu ölçüler sayesinde Sular Vadisinin ve dolayısıyla Başakşehir sınırları dışarısında kalan öteki alandır. Sınırların belirlenmesinin işlevi aynı zamanda ayırılmış olan bu mekanın dışında kalan bölgelerin nelere sahip olmadığını da Sular Vadisinin sahip oldukları üzerinden aktarılmaktadır. Yani vadinin değerinin arttırılması kent merkezinde olmayanlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu da kentin bütününe tasarlama yetkisi elinde bulunan ‘strateji’ tarafından kasıtlı bir hareket olabilir. Kentin çöküntü bölgelerinin olabilmesi bir karşılaştırma sonucunda ulaşılabilecek bir sonucu içermektedir. Böylece vadinin süksesi kent merkezindeki kaosa muhtaçtır.

Bir diğer vurgu da kentin içinde olması ve yeşil alan vurgusudur. Kent merkezinin kirlilik ve beton yığınları üzerinden tasvir edilmesi yeşil alan vurgusunu yüceltirken, aynı zamanda ayırılmış mekanın dışında kalan bölgelerin tahrip edilmesini ve yalnızlaştırılmasını da meşru kılmaktadır.

“...Yeşillikler içindeki Kamelyalı kafeteryası, sedirli oturma alanlarıyla Revan Köşkü...” (Başakşehir Belediyesi, 2013e)

Sınırların belirlenmesi, ekolojik yeşil alan vurgusu sonrasında geçmiş referanslarla da peyzaj yaratısı belirli bir mekan kimliğini üretmektedir. Kamelyalı kafeteryası, sedirli oturma alanına sahip olması ve Revan köşkü ile Osmanlı bahçelerine atıf yapmaktadır. Klasik Osmanlı mirasının simgesel ve isim anlamında yeniden bir canlandırma simülasyon niteliği taşımaktadır. Geçmiş dönemlerin nostaljisinin şimdide yaşanması ve gelecek ile köprü kurması belirginleşmektedir.

Kamelyalı kafeterya.

Peyzaj düzenlemesi olan Sular Vadisi düzenlemesinde ikiye ayrılmış bir vadidir. Vadinin ortasından su akışı sağlanmaktadır. Bu peyzaj düzenlemesi hem görsel hem de işitsel olarak kendini sunmaktadır. Su akıntılarının üzerine yapılan köprüler suyun akışını yakından izleme olanağını sunarken ikiye ayrılmış vadi yolları arasında geçiş sağlanmaktadır.

Revan Köşkü. Sular Vadisinde bulunan havuzların iki tanesinde Revan Köşkü vardır. Osmanlıcadaki revan kelimesi yürüyen anlamındadır. Osmanlı bahçe düzenlemesinde kullanılan hali bu değildir. Fakat burada sembolik olarak minyatür bir şekilde sunulmuştur. Geçmiş, şimdiki ve geleceği kristalleştirmiş bir simge olarak muhafaza etmektedir. Bireyler tarafından burası hatıra fotoğrafı çekilmek için kullanılmaktadır.

Sular Vadisi, Amfi Tiyatro

“...eski çağlardan günümüze kadar gelen 1.200 kişi kapasiteli Amfi Tiyatrosu...” (Başakşehir Belediyesi, 2013f)

Osmanlı dönemi bahçelerine atıflar yapılırken aynı zamanda bir zamanlar modernitenin de atıf yaptığı antik dönemlere de gönderme yapılmaktadır. Amfi tiyatro geçmişte kullanılan amfi tiyatroların birebir canlandırılmış halidir. Bu alanda belediye konserler, söyleşiler, çocuklar için tiyatrolar düzenlemektedir. Bu da öğretici tiyatrolarla halkın disiplin edilmesini bizlere çağrıştırabilir. Zira gösterimdeki tiyatrolar belirli formasyona

sahip, vazifeli bir mesajın taşıyıcısı ve aktarıcısı konumundadır.

Aynı zamanda Başakşehir Belediyesi için Sular Vadisi ekonomik bir gelir kaynağıdır. Zira Sular Vadisi içerisinde nezih, temiz düzenli bir alanda özel davetler verilebilmektedir. Bu seçenekler sayesinde Başakşehir sadece barınma ihtiyacının karşılandığı ayrılmış bir alan olmaktan çıkar. Sular Vadisi ile temalı bir alana dönüşür. Farklı birçok ‘ihtiyaca’ cevap verebilir hale gelir. Sakinler ise kendilerine sunulan seçenekleri, alışkanlıkları doğrultusunda revize ederler ya da aynen alırlar. Fakat yine de hakim ‘strateji’ uygun gördüğü sakın prototipinin üretilmesi gayesi taşımaktadır. Bunu da yaşamın kendisine yönelik müdahaleleri ile yapmaktadır. David Harvey’in deyimiyle hakim ‘strateji’ veya düzenlemeyi yapan mimar, o mekanı pratik edecek olanlara, tasarladığı mekan ile değerlerini iletmeye çalışır. (Harvey, 2010, s.231)

Sonuç olarak kente dair hakim ‘strateji’nin değişen motivasyonu ve ekonomik kazanç kapısı olarak çeperdeki adacıklar giderek önemli bir boyut kazanmıştır. Kent mekanlarının üretilmesi hakim ‘strateji’den bağımsız değildir. Önceleri kimi zaman ölümün kutsallaştırıldığı peyzaj alanlarıyla ideal vatandaş üretme hedefinde olan ‘strateji’, artık kentin çeperinde yeni konut alanları inşa ederek farklı alanlarda yaşayan fakat benzer pratiklere sahip topluluklar üretmeyi amaçlamaktadır. Burada dikkat çekilmek istenen nokta; ne salt, arı anlamda hakim ‘strateji’nin bu gayesini gerçekleştirebileceği ne de sakinlerin tamamıyla mekanı yeniden tasarlayabileceğinin imkansızlığı üzerinedir. Mekan ve mekansızlık üzerinden karşılaşan iki taraf, aslında aynı zaman içerisinde farklı dönüşümlere misafirperverlik yapmaktadır. Bu misafirperverliğin mekan üzerine yansması bazı kuralların ‘ihlal’ edilmesidir. Ara mekanlar olarak nitelendirilen villa kafeler, hakim ‘strateji’nin çatlaklarından faydalanmış denemeler olarak gösterilebilir.

Dolayısıyla mekan, sabit ve yalnızca bir erkin yönetimi altındaki alan değildir. Geniş anlamda zamanın üzerinde hayat bulan eylem kümelerinin az veya çok belirleyiciliğidir. Belirleyiciliğin diğer dikkat çeken noktası ise; hakim ‘strateji’nin zamana karşı sabitliğini ve yıkılmazlığını mimari ile koruma çabasıdır. Peyzaj da zamanın yıkıcılığına karşı, zamanı durdurmayı amaçlayan bir düzenleme olarak karşımıza çıkar. Ağaçların, çimlerin, çiçeklerin hep aynı şekilde budanması, düzenlenmesi zamanın eziciliğine karşı bir debelenmedir. Zamanı mimari alanda bir nebze görmezden gelmenin ta kendisidir. Bu açıdan da tasarımcı, mekanın sahibi ve zamanı durduran bir misyon üstlenerek zamanı değersiz kılmaya çalışmaktadır. Bu yönüyle peyzaj bir yapıttır da. Tüm zamanları aşkın bir eser yaratarak nesiller boyu bunu koruma gayretidir. Bu konuda başarısızlığı kısmen mümkündür. Zira yukarıda bahsi geçen örneklerle de zamanın değiştirici, dönüştürücü dehşeti aktörlerin kendilerine has ‘habitusları’ (Wacquant,2004) alışkanlıkları, beğeni, tercih ve zevkleri kısacası taktikleri karşısında hakim ‘strateji’ yegane şekil verici özelliğini bazı zaman aralıkları yani çatlaklarda kaybetmektedir. Güvenlik ile peyzajı korumaya çalışmak, bahçıvanlar yardımıyla yeşilin boyutlarına hükmetmek ‘zamanın dehşeti’ne (Harvey, 2010, s.233) karşı derinlemesine bir savunmadır. Bu makalede Foucault’un dispoitif üzerine yoğunlaşarak, sanki failerin görmezden geldiği anlamına gelmemektedir. İktidar Foucault nezdinde bir

ilişki biçimidir. Bu ilişki biçimi ise Michel De Certeau'nun 'strateji' ve taktik kavramlarıyla detaylandırmaya çalışılmıştır. Sonuçta ne failler mekanın bizzat temsilcisi ve hükümranı ne de 'strateji' bu hükümranlılığın esas sahibidir. Mekanın kullanılması hususunda 'strateji'lerin sahip olduğu yöntem ve dil evrilmiştir. Yaşam odaklı ve kent merkezinin olumsuzlanması söylemi üzerinden bir tanıtım yükselmektedir. Böylece peyzajlı konut alanlarını tercih eden bir kamuoyu oluşturulur. Tercihi bu doğrultuda olan bireyler, zaman zaman içinde buldukları mekana yeni formlar kazandırabilmektedirler. Yani mekan üzerindeki "ortak pratikler ve gösterimler, beden, mekan ve zamanın yapılanmış organizasyonu arasındaki ilişki aracılığıyla belirlenmiş olur" (Harvey, 2010, s. 242). Dolayısıyla mekan ve birey arasındaki ilişki, pratiklerle beraber her birinin dönüşmesi ile -mekanın da kendi koşullarının elverdiği ölçüde- bir başkalaşma sürecine girmiş olur. Bu süreç ise iktidar ilişkisi olması sebebiyle özgürlüğü gerekli kılarak aynı zamanda belirli çarpışmaların da yadigarınamayacağı bir konumdadır.

Hali hazırda meydanlar, kent merkezlerinde hayatlarına devam ediyor olsalar da geçmiş pratiklerini yoğun bir şekilde yaşayamamaktadırlar. Çeşitli peyzaj düzenlemelerine sahip olan konut alanları, yaşam alanlarının ortasında şimdinin meydanları olmaktadır. Öyle ki bu alanlarda meydanlarda yapılabilen pratikler yapılmaktadır. Hem sakinlerin tamamına hem de bireysel yaşamlarına bu alanlar sayesinde çeşitli aidiyet yüklemeleri kolaylıkla yapılabilmektedir. Sonuç itibarıyla kent merkezindeki alanlardan farklı olarak, konut alanlarındaki peyzaj düzenlemeleri, 'yeşil' alana, hijyene, sağlığa vurgu yaparak 'düzenli' siteleri cazibe mekanı haline getirmektedir. Bu karşılaştırmayla, her ne kadar sitelerdeki peyzajın, meydanların yerini almaya başladığını belirtmiş olsak da, şunu eklemekte fayda görüyoruz: Meydanlardaki pratiklerde olduğu gibi bu alanlar da, belirli ortaklıklara sahip bireylerin üretilmesi için aygıt olarak kullanılmaktadır.

Kaynakça

- Foucault, M. (1993). *Cinselliğin Tarihi 1*. (H. Tufan, Çev.) İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Foucault, M. (2000). *Entelektüellerin Siyasi İşlevi*. (F. Keskin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M. (2005). Seçme Yazılar 2: Özne ve İktidar. F. Keskin içinde, *Özne ve İktidar* (s. 18). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu*. (S.Savran, Çev.) İstanbul:Metis Yayınları
- Keskin, Ferda. (1997, Yaz). Foucault'da Öznellik ve Özgürlük. *Toplum ve Bilim* (73), s. 30-44.
- Lefebvre, H. (1991[1974]) *The Production of Space*, (D. Nicholson-Smith. Çev) Oxford: Blacwell Publishers.
- Michel Certeau. (2009). *Gündelik Hayatın Keşfi-I*. (L. A. Özcan, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Shields, R., (1999), *LeFebvre, Love, and Struggle: Spatial Dialectics*, London: Routledge.
- Wacquant, L. (2004) *Habitus, International Encyclopedia of Economic Sociology*, (ed.) Milan Zafirovski, Londra: Routledge
- Başakşehir Belediyesi. (09.12.2013a). <http://www.basaksehir.bel.tr/icerik/116> web sitesinden alınmıştır.
- Başakşehir Belediyesi. (09.12.2013b). <http://www.basaksehir.bel.tr> web sitesinden alınmıştır.
- Başakşehir Belediyesi . (09.12.2013c). <http://www.basaksehir.bel.tr/icerik/2099?open=580> web sitesinden alınmıştır.
- Başakşehir Belediyesi. (09.12.2013d). <http://www.basaksehir.bel.tr/icerik/102> web sitesinden alınmıştır.
- Başakşehir Belediyesi. (15.12.2013e). <http://www.basaksehir.bel.tr/icerik/2099?open=580> web sitesinden alınmıştır.
- Başakşehir Belediyesi. (15.12.2013f). <http://www.basaksehir.bel.tr/foto/663?open=534> web sitesinden alınmıştır.